

УДК 37.015.3:159.952.13]:373.2.016:51

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-4\(223\)-123-126](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-4(223)-123-126)

ВІЛЬХОВА ОКСАНА ГРИГОРІВНА,

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри дошкільної освіти,
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка,
м. Полтава, Україна

Oksana Vilkhova,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Preschool Education,
Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University,
Poltava, Ukraine

E-mail: oksana.vilhovadinec@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-9152-2511>

ДУБОВИК ЮЛІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА,

докторка філософії, старша викладачка кафедри дошкільної освіти,
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка,
м. Полтава, Україна

Yuliia Dubovik,

PhD, Senior Lecturer at the Department of Preschool Education,
Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University,
Poltava, Ukraine

E-mail: julia.lukashova95@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-8540-9531>

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ

А Розглядається важливість успішного формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку. Проаналізовано методи, що сприяють активізації інтересу до математичної діяльності. Визначено роль ігор, практичних завдань та інтегрованого підходу у стимулюванні пізнавальної активності дошкільників. Наведено приклади завдань, що поєднують математичні поняття та елементи хореографії, сприяючи розвитку творчого мислення й рухової активності дітей. Зроблено акцент на важливості вдосконалення педагогічної майстерності вихователя, його фахових та особистісних якостей. Окреслено перспективи подальших досліджень у напрямі організації сімейного середовища для розвитку пізнавального інтересу дітей дошкільного віку до здобуття математичних знань.

Ключові слова: діти дошкільного віку; елементарні математичні уявлення; пізнавальний інтерес; методи розвитку пізнавального інтересу дошкільників; педагогічна майстерність вихователя; особистісні якості педагога

DEVELOPMENT OF COGNITIVE INTEREST IN PRESCHOOL CHILDREN DURING THE FORMATION OF ELEMENTARY MATHEMATICAL KNOWLEDGE

С The article is devoted to the study of the peculiarities of preschool children's cognitive interest in the formation of elementary mathematical knowledge. It emphasizes the importance of children's timely and high-quality mastery of mathematical knowledge as a basis for further successful learning at school. The article analyzes modern methods and techniques aimed at activating preschoolers' interest in mathematical activities. Game technologies, practical tasks, and elements of integrated learning occupy a special place in this process. The role of integrating mathematics with various types of art in the development of children's creative thinking, motor skills, and general cognitive activity is revealed. Examples of tasks that combine the acquisition of mathematical knowledge with motor activity are given. Emphasis is placed on the need for systematic development of interest in cognition as an efficient factor in a child's readiness for schooling.

Particular attention is paid to improving the teachers' pedagogical skills and forming their professional and personal qualities, which are key to the successful development of children's interest in mathematics. Prospects for further research on improving the organization of the family environment to support and develop preschoolers' cognitive interest in learning mathematics are outlined.

Keywords: preschool children; elementary mathematical concepts; cognitive interest; methods of developing cognitive interest in preschoolers; pedagogical skills of the educator; personal qualities of the teacher

Актуальність проблеми. Нині особливої актуальності набувають питання формування всебічно розвиненої особистості дитини дошкільного віку, розвитку її творчого потенціалу, національної самосвідомості, самостійності та здатності до взаємодії з іншими людьми.

Зважаючи на складність цієї проблеми та багатогранність взаємопов'язаних цілей і принципів виховного процесу, сучасне суспільство потребує висококваліфікованих фахівців у галузі дошкільної освіти. Такі фахівці повинні не лише володіти вмінням формувати педагогічні завдання

та знаходити ефективні шляхи їхньої реалізації, знати закономірності конструктивної комунікації з батьками, а й глибоко усвідомлювати самоцінність й унікальність дошкільного періоду дитинства. Вони мають бути здатними розробляти індивідуальні програми виховання та розвитку дітей, ураховуючи їхні потреби, можливості та інтереси, що є запорукою якісної дошкільної освіти та сталого розвитку майбутнього покоління.

Не дивлячись на російсько-українську війну, розвиток теорії й практики дошкільної освіти в Україні свідчить про поступове вдосконалення форм, методів і прийомів виховання дітей у закладах дошкільної освіти. Ці зміни не лише відображаються на щоденній педагогічній діяльності, а й опосередковано впливають на державну освітню політику. На перший план виходить проблема якісної професійної підготовки вихователів, адже саме від рівня їхніх компетентностей залежить формування дитячого контингенту, який у майбутньому продовжить навчання в умовах Нової української школи.

Нині як ніколи актуальною є потреба у цілеспрямованому розвитку логічного мислення дошкільників, що найефективніше реалізується у процесі формування елементарних математичних уявлень. Математика має значний потенціал для інтелектуального розвитку дитини, зокрема для формування вмінь аналізувати, порівнювати, узагальнювати, робити висновки. У дошкільному віці закладаються основи знань про число, множину, лічбу, геометричні фігури, орієнтування у просторі й часі, вимірювання тощо.

Важливе місце у цьому процесі посідає розвиток пізнавального інтересу дошкільників, що є рушієм активного, усвідомленого та вмотивованого засвоєння математичного матеріалу. Саме інтерес до пізнання як внутрішня мотивація сприяє не лише успішному навчанню в початковій школі, а й закладає основу для подальших навчальних досягнень, включно з підготовкою до державної підсумкової атестації, зовнішнього незалежного оцінювання, набуття якісних професійних знань і реалізації особистісного потенціалу в майбутньому.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку логіко-математичних здібностей у дітей дошкільного віку продовжує бути предметом глибоких науково-методичних досліджень. Сучасні науковці та педагоги-практики звертають увагу не лише на дидактичний складник, але й на психологічні, індивідуальні та соціальні аспекти навчання.

Т. Анікіна підкреслює значущість індивідуального підходу до формування логіко-математичної компетентності. У своїх дослідженнях вона розглядає дитину як унікальну особистість, потреби якої необхідно враховувати при побудові освітнього середовища. Авторка надає конкретні рекомендації для вихователів, зосереджуючись на формуванні сенсорно-пізнавальної та логіко-математичної компетенції, а також звертає увагу на гендерні особливості, що можуть впливати на ефективність засвоєння математичних знань [1].

У працях Д. Кравченко, О. Гришко акцент робиться на ігровій діяльності як провідному методі формування

математичних уявлень. Аналізується потенціал інтегрованих розваг, веселих конкурсів, що стимулюють пізнавальний інтерес дітей, активізуючи емоційно-чуттєву сферу, пам'ять та уяву. Особливе місце має значення вдало підібраного дидактичного забезпечення під час формування в дітей дошкільного віку елементарних математичних уявлень [8].

В. Імбер пропонує прикладні інструменти для реалізації ідей логіко-математичного розвитку, авторські методичні розробки, інтегровані заняття, майстер-класи для вихователів. Їхній досвід, на наш погляд, є надзвичайно цінним для щоденної роботи педагогів ЗДО [6].

У цьому напрямі Н. Карапузова, Н. Білик, Н. Манжелій підкреслюють, що настільні логіко-розвивальні ігри – це не просто розвага, а й потужний інструмент для розвитку так званих м'яких навичок або *soft skills* у дітей у процесі навчання математики. Ці навички, зокрема комунікація, співпраця, емоційний інтелект, критичне мислення тощо, є надзвичайно важливими для успішного життя в сучасному світі. Перевагами настільних логіко-розвивальних ігор перед комп'ютерними є те, що вони допомагають учням у спілкуванні та розвитку їхніх соціальних навичок, розвивають дрібну моторику під час маніпуляції з фішками, картками та іншими елементами гри, сприяють використанню фантазії та прийняттю креативних рішень. Ігри не завантажують зір і дозволяють зосередитися на ігрових діях [7, с. 87].

Л. Загородня, С. Титаренко звертають у своїх роботах увагу на важливість особистісного підходу у вихованні дошкільників, а також спрямовують науковий акцент на педагогічну майстерність фахівців, розглядаючи її як ключовий чинник у формуванні успішного освітнього процесу. Науковці підкреслюють, що майстерність педагога не обмежується лише фаховими знаннями, вона включає психологічну компетентність, комунікативні навички, здатність до емпатії та індивідуального підходу, вміння створювати мотиваційне навчальне середовище та розвивати пізнавальний інтерес кожної дитини [5].

Мета статті полягає в обґрунтуванні важливості розвитку пізнавального інтересу в дітей дошкільного віку у процесі формування елементарних математичних уявлень; визначенні ефективних методів і прийомів навчання у стимулюванні інтересу до вивчення математичних понять.

Викладення основного матеріалу. Формування елементарних математичних уявлень у дошкільному віці є важливим складником інтелектуального розвитку дитини. Відомо, що через гру діти найкраще сприймають нову інформацію. Формування елементарних математичних уявлень вихованців відбувається на заняттях, а також у повсякденній практичній діяльності закладу дошкільної освіти.

Використання предметів, що знайомі дитині з повсякденного життя (іграшки, фрукти, будівельні кубики тощо), дозволяє вихователям перетворити абстрактні математичні поняття на доступні та зрозумілі образи. Для успішного формування елементарних математичних уявлень важлива інтегративна освітня основа, яка може бути органічно пов'язана з образотворчим мистецтвом, музикою, ритмікою,

фізичним розвитком – усе це сприяє всебічному розвитку дитини дошкільного віку.

Проте успішне засвоєння математичних знань можливе лише за умови активної внутрішньої мотивації дитини до навчання – тобто на основі пізнавального інтересу. Саме тому перед педагогами стоїть завдання не тільки навчити, а й зацікавити.

Згідно з Державним стандартом дошкільної освіти України (Базовим компонентом), формування пізнавального інтересу виступає одним із цільових орієнтирів, спрямований на розвиток у дітей активного ставлення до навколишнього світу, допитливості, прагнення дізнаватися нове через спостереження та дослідницьку діяльність через гру [2].

Варто зазначити, що пізнавальний інтерес є природною мотиваційною силою, що спонукає дитину до активного пізнання навколишнього світу. У дошкільному віці інтерес має яскраво виражену емоційну основу: дитина із захопленням відкриває для себе нове, прагне експериментувати, досліджувати. Використання цього природного потенціалу в освітньому процесі дозволяє досягти кращої сформованості елементарних математичних уявлень.

У цьому процесі особливе значення має вибір методів педагогом, що сприяють розвитку пізнавального інтересу дошкільників. Відомо, що ігрова діяльність – це провідний вид діяльності вихованців дитячих садків, тому вона є найефективнішим засобом для формування у них інтересу до вивчення математики. Серед таких методів варто назвати використання вихователем дидактичних, сюжетно-рольових ігор із математичним змістом (наприклад, «Хто швидше порухає?», «Знайди пару», «Веселі задачки» тощо) [6, с. 5].

Важливим в успішній організації освітнього процесу є використання педагогом проблемно-пошукових методів, які спрямовані на формування у дітей умінь мислити, аналізувати, робити висновки. Перш за все, це ситуації з елементами несподіванки: «Що сталося, якщо в коробці було 5 іграшок, а залишилося тільки 3?». Також це можуть бути завдання на логіку, математичні задачі та головоломки, у ході розв'язання яких відбувається встановлення дітьми закономірностей, пошук відсутнього елемента, класифікація предметів тощо.

Дошкільники краще засвоюють абстрактні поняття, коли мають змогу спостерігати або маніпулювати предметами. Тому досить важливою є робота з лічильним матеріалом (паличками, ґудзиками, кубиками, картинками). Сучасні вихователі використовують у своїй роботі мультимедійні презентації з яскравими прикладами і рухомими об'єктами, якщо дозволяє матеріально-технічна база закладів (особливо, що знаходяться в сільській місцевості).

Варто зазначити, що під час російсько-української війни багато міжнародних організацій активно долучаються до надання допомоги закладам освіти в Україні, підтримуючи відновлення інфраструктури, забезпечення навчальними матеріалами, сприяючи неперервності навчання в умовах війни.

Інтеграція дає змогу зробити освітній процес цікавішим, природним та ефективним, розвиваючи у дітей логічне

мислення, креативність і здатність до самовираження. Тому поєднання вихователем засвоєння елементарних математичних знань із музикою, літературою, образотворчим мистецтвом, рухливими іграми створює умови для активного пізнання через різні канали сприймання. У віршах можна рахувати предмети, на малюнках – порівнювати розміри, під час співу – визначати ритм і кількість повторів [4, с. 116].

Так, під час ознайомлення дітей із поняттям «порядок» вихователь може запропонувати цікаве завдання: стати один за одним відповідно до зросту – від найвищого до найнижчого. Для підсилення інтересу кожна дитина уявляє себе певною твариною. Педагог підкреслює, що «лісові звірята дружно вивчають математику».

Під музичний супровід діти за допомогою танцювальних рухів імпровізовано зображають свою тваринку. Вихователь активно підтримує дітей, допомагаючи їм уявити образ і розташуватись у правильній послідовності. При цьому акцентується, що танцюють звірята у певному порядку – від найвищого до найнижчого. Наприкінці проводиться бесіда, яка допомагає закріпити математичні поняття, уточнити значення слова «порядок» як послідовності, а також підсумувати вивчене через позитивний емоційний досвід.

Для досягнення тієї ж дидактичної мети педагогам закладів дошкільної освіти можна запропонувати інтерактивне завдання з використанням руху, музики та відеозапису. Вихователь ділить дітей на підгрупи відповідно до зросту. Під музичний супровід спочатку кілька найвищих дошкільників повторюють рухи жирафа, за вихователем. Далі група дітей середнього зросту імітує рухи ведмежат, а найнижчі виконують веселий танок каченят. У ході заняття педагог акцентує увагу на числових поняттях: хто «перший», «другий», «третій», скільки дітей у кожній групі, хто вищий або нижчий за інших. Це сприяє формуванню логіко-математичних уявлень у природному ігровому контексті.

Рекомендується доручити помічнику вихователя відзняти процес на відео. Перегляд цього відеоматеріалу на наступному занятті активізує пізнавальний інтерес дітей і дасть змогу закріпити здобуті знання. Крім того, такі записи можуть бути використані в роботі з батьками як ілюстрація досягнень дітей і приклад ефективної взаємодії у групі [там само, с. 118].

Особливо важливо у цьому процесі підкреслити роль педагога, адже саме від його педагогічної майстерності залежить успішність реалізації інтегрованих завдань. Вихователь виступає не лише організатором освітньої діяльності, а й натхненником, координатором і м'яким провідником у світ знань. Його вміння врахувати індивідуальні особливості дітей, грамотно підібрати образи, створити позитивну атмосферу та заохотити кожного дошкільника до активної участі – ключові чинники ефективності заняття. Крім того, педагог має вміти гнучко реагувати на ситуації, забезпечуючи баланс між дидактичною метою і творчим виявом дітей, що особливо актуально у контексті інтегрованого підходу. Саме завдяки майстерності вихователя заняття перетворюється на захопливу гру з глибоким навчальним змістом.

Педагогічна майстерність вихователя – це не лише високий рівень професійної підготовки, а й уміння творчо використовувати свої знання, організовувати освітньо-виховний процес так, щоб кожна дитина відчувала себе успішною, захопленою й залученою. Це синтез глибоких знань, емоційної чуйності, методичної гнучкості та щирої любові до дітей. Основні компоненти педагогічної майстерності – це, як відомо, професійна компетентність, педагогічна техніка, здатність нестандартно вирішувати педагогічні ситуації [5, с. 123].

Робота з дітьми дошкільного віку потребує від педагога не лише професійних знань і методичних навичок, а й певного комплексу особистісних якостей. Особливо це актуально під час формування у дітей елементарних математичних уявлень, оскільки математика потребує чіткості, логіки, послідовності, а в дошкільному віці – ще й доступності, ігрового підходу та емоційної підтримки, врівноваженості, комунікабельності

й доброзичливості. Уміння адаптувати матеріал, вигадувати ігрові ситуації, знаходити нестандартні підходи до вивчення навіть простих понять – це запорука успішного формування пізнавального інтересу дошкільника.

Висновки. Розвиток пізнавального інтересу у процесі формування елементарних математичних уявлень є важливим завданням дошкільної освіти. Завдяки інтеграції гри, наочності та творчості, цей процес може бути не лише ефективним, а й захоплюючим для кожної дитини. Вихователь у ЗДО виконує не лише освітню, а й виховну та психологічну місію. Він повинен бути партнером у пізнанні, який надихає, мотивує, створює умови для самостійного пошуку відповідей.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в аналізі впливу сімейного середовища на розвиток пізнавального інтересу дітей дошкільного віку до здобуття математичних знань.

Список використаних джерел

1. Акініна Т. Дошкільники й числа. Розвиваємо логіку й математичні здібності. *Дитячий садок*. 2021. № 17/18. С. 34–37.
2. Базовий компонент дошкільної освіти : [нормативний документ]. 2021. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
3. Байєр О., Погрібняк Н. Оцінюємо сенсорно-пізнавальний розвиток дошкільників. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2022. № 9. С. 24–28.
4. Гришко О. І., Вільхова О. Г. Розвиток пізнавального інтересу дошкільників засобами хореографії у процесі формування елементарних математичних уявлень. *Наукові записки. Педагогічні науки* / ред. кол.: В. Черкасов, В. Радул, Н. Савченко та ін. Кропивницький : РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2020. Вип. 189. С. 115–120.
5. Загородня Л. П., Тітаренко С. А. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. Суми : Університетська книга, 2010. 320 с.
6. Імбер В. Маленькі геометрики. Ознайомлення дітей з геометричними фігурами за методом повного фізичного реагування. *Дошкільне виховання*. 2020. № 9. С. 3–7.
7. Карапузова Н. Д., Білик Н. І., Манжелій Н. М. Настільні логіко-розвивальні ігри у навчанні математики як інструмент розвитку soft skills у дітей молодшого шкільного віку. *Імідж сучасного педагога*. 2025. № 3 (222). С. 85–91. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-3\(222\)-85-91](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-3(222)-85-91). URL: <https://isp.pano.pl.ua/article/view/324422>
8. Кравченко Д. І., Гришко О. І. Палички Кюізера як засіб ефективного формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку. *Дошкільна освіта у сучасному соціокультурному просторі* : зб. наук. пр. / за заг. ред. О. А. Гнізділової, відп. ред. Н. В. Ковалевська ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава, 2020. Вип. 4. С. 106–110. URL: http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Дошк. освіта_4.pdf.

References

1. Akinina, T. (2021). Doshkilnyky u chysla. Rozvyvaiemo lohiku y matematychni zdiibnosti [Preschoolers and Numbers. Developing Logic and Mathematical Abilities]. *Dytiachyi sadok [Kindergarten]*, 17/18, 34-37 [in Ukrainian].
2. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity [Basic component of preschool education]: [normatyvnyi dokument]. (2021). Retrieved from https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf [in Ukrainian].
3. Baiier, O., & Pohribniak, N. (2022). Otsiniuiemo sensorno-piznavalnyi rozvytok doshkilnykiv [Assessing the sensory-cognitive development of preschoolers]. *Vykhovatel-metodyst doshkilnoho zakladu [Preschool teacher-methodologist]*, 9, 24-28 [in Ukrainian].
4. Hryshko, O. I., & Vilkhova, O. H. (2020). Rozvytok piznavalnoho interesu doshkilnykiv zasobamy khoreohrafiy u protsesi formuvannia elementarnykh matematychnykh uiavien [Development of cognitive interest of preschoolers through choreography in the process of forming elementary mathematical concepts]. In V. Cherkasov, V. Radul, N. Savchenko (Eds.), *Naukovi zapysky. Pedagogichni nauky [Scientific notes. Pedagogical sciences]* (Is. 189, pp. 115-120). Kropyvnytskyi: RVV TsDPU im. V. Vynnychenka [in Ukrainian].
5. Zahorodnia, L. P., & Titarenko, S. A. (2010). *Pedahohichna maisternist vykhovatelja doshkilnoho zakladu [Pedagogical skills of a preschool teacher]: navch. posib. dlia stud. vyshchykh navch. zakl. Sumy: Universytetska knyha* [in Ukrainian].
6. Imber, V. (2020). Malenki heometryky. Oznaiovlennia ditei z heometrychnymy fihuramy za metodom povnoho fizychnoho reahuvannia [Little geometricians. Introducing children to geometric shapes using the full physical response method]. *Doshkilne vykhovannia [Preschool education]*, 9, 3-7 [in Ukrainian].
7. Karapuzova, N. D., Bilyk, N. I., & Manzhelii, N. M. (2025). Nastilni lohiko-rozvyvalni ihry u navchanni matematyky yak instrument rozvytku soft skills u ditei molodshoho shkilnoho viku [Board logical and educational games in teaching mathematics as a tool for developing soft skills in primary school children]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [The image of a modern teacher]*, 3 (222), 85-91. DOI : [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-3\(222\)-85-91](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-3(222)-85-91). Retrieved from <https://isp.pano.pl.ua/article/view/324422> [in Ukrainian].
8. Kravchenko, D. I., & Hryshko, O. I. (2020). Palychky Kiuizera yak zasib efektyvnoho formuvannia elementarnykh matematychnykh uiavien u ditei doshkilnoho viku [Kyuizener sticks as a means of effectively forming elementary mathematical concepts in preschool children]. In O. A. Hnizdilova, N. V. Kovalevska (Eds.), *Doshkilna osvita u suchasnomu sotsiokulturnomu prostori [Preschool education in the modern socio-cultural space]: zb. nauk. pr.* (Is. 4, pp. 106-110). Poltava. Retrieved from http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Дошк. освіта_4.pdf [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 29.04.2025